

Sammenvevde spill

Egypters tilbaketrekking av samtykket til UNEF i lys av sammenvevde spill

KRIGSSKOLEN

Frederik Tangen Myhrer

Bachelor i militære studier, ledelse og landmakt

Emne fordypning

Krigsskolen

Operativ

2015

Antall ord: 10 000

Forord

Jeg ønsker å takke min veileder Carsten F. Rønnfeldt ved Krigsskolen, for god oppfølging og konstruktive tilbakemeldinger.

Oslo, april. 2015

Frederik Tangen Myhrer

Ordforklaringer:

FAR	Forente Arabiske Republikk
UNEF	United Nations Emergency Force
UIO	Universitetet i Oslo

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Problemstilling	2
1.2	Avgrensninger	2
2	Metode	3
2.1	Bakgrunn for valg av konflikt	3
2.2	Metodevalg og metodekritikk	4
2.2.1	Teoretisk perspektiv	4
2.2.2	Kvalitativ metode	4
2.2.3	Rasjonalitet og sammenvevde spill	5
2.2.4	Enhetlige aktører	5
2.3	Kildevalg og kildekritikk	7
2.3.1	Internasjonal politikk	7
2.3.2	Midtøsten-konflikten	7
3	Teori	9
3.1	Rasjonalitet	9
3.2	Nested games	12
3.3	Sammenvevde spill	13
3.4	Nassers sammenvevde spill i 1967	15
4	Drøfting	17
4.1	Nasjonal arena	18
4.1.1	Opinion	18
4.1.2	Politisk nivå	20
4.2	Regional arena	22
4.2.1	Syria	22
4.2.2	Israel	24
4.3	Global arena	27
4.3.1	Sovjetunionen	27
4.3.2	USA	28
4.4	Egyptis dilemma	29
5	Konklusjon	33
	Referanseliste	36

1 Innledning

I etterkant av Suezkrigen i 1956 ble FNs første fredsbevarende styrke UNEF oppsatt og deretter stasjonert i Egypt ved grensen til Israel på Sinaihalvøyen (Waage, 2013, s 207). Hensikten med denne styrken var blant annet å skille de krigførende partene Egypt og Israel, og slik skape forutsetninger for en varig fred i Midtøsten. Dette var basert på en avtale der Egypt ga sitt samtykke til at styrken kunne innta Sinai (Oren, 2008, s 26-27).

Et drøyt tiår senere skulle det vise seg at håpet om fred var forgjeves. Egypts daværende president Gamal Abdel Nasser¹ valgte i 1967, med bakgrunn i en feilaktig sovjetisk rapport, å mobilisere på Sinai og trekke samtykket til UNEFs tilstedeværelse (Cleveland & Bunton, 2012, kap. 16 avsnitt 47). Kort tid etterpå stengte Egypt Tiranstredet og Akababukten for strategiske varer til Israel.

Israel definerte dette som *casus belli*, og iverksatte kort tid senere et angrep mot Egypt (Parker, 1993, s 46-47). De egyptiske styrkene var israelerne underlegne og led et knusende tap i den påfølgende konflikten, kjent i vesten som Seksdagerskrigen (Butenschøn, 2008, s 341). Resultatet ble at Israel endte med å okkupere arabisk land, blant annet Egypts Sinai, Gaza og Vestbredden. Mange av urolighetene som preger Midtøsten i dag, kan spores tilbake til denne krigen (Oren, 2008, s 11).

Nasser ønsket trolig ikke en ny krig med Israel på dette tidspunktet (Heradstveit, 1971, s 20; Waage, 2013, s 350). Likevel valgte han å trekke samtykket til UNEF, og som en konsekvens av dette stenge Tiranstredet. Dette ble gjort vel vitende om at Israel – som trolig fremsto som militært overlege – ville se på dette som en krigshandling (Aburish, 2007, kap. 9 avsnitt 3; Oren, 2008, s 86; Parker, 1993, s 47). Flere mener at å trekke samtykket til UNEF var en feilvurdering fra Nasser sin side, og det har i ettertid blitt stilt spørsmål ved hvorvidt han handlet rasjonelt (Parker, 1993, s 4, 76; Laurens, 2007; Palm, 1978, s 120).

Denne oppgaven vil se på hvordan modellen *sammenvevde spill*, kan bidra til å skape en tydeligere oversikt over situasjonen denne beslutningen ble fattet i. Hensikten er å vurdere

¹ Heretter presidenten, president Nasser eller Nasser

hvorvidt beslutningen om å trekke samtykket til UNEF med dette utgangspunktet, fremstår som rasjonell.

Sammenvevde spill er basert på den spillteoretiske modellen *nested games*. *Nested games* er en modell som har blitt brukt for å belyse at en aktørs valg kan fremstå som irrasjonelle om den enkelte observatøren bare fokuserer på én arena. Disse valgene vil likevel ofte fremstå som rasjonelle om observatøren får oversikt over det fulle spektrum av relevante arenaer hvor aktøren har interesser (Kjølberg, 2014, s 45; Tsebelis, 1990, s 6-8).

1.1 Problemstilling

På bakgrunn av dette blir min problemstilling:

Fremstår Nassers beslutning om å trekke Egypts samtykke til UNEF sin tilstedeværelse i 1967 som rasjonell i lys av *sammenvevde spill*?

1.2 Avgrensninger

Denne oppgaven vil belyse en situasjon i perspektiv av *sammenvevde spill*, det vil derfor være naturlig å se på flere arenaer enn én. For å få til dette innenfor oppgavens begrensninger er det nødvendig med avgrensninger. Oppgaven avgrenses derfor til å belyse tre arenaer. Innenfor hver arena begrenses analysen til å se på to aktører i tillegg til Egypt og landets daværende statsoverhode, president Nasser. For en redegjørelse for hvilke arenaer og aktører som er valgt og hvorfor, se avsnitt 2.2.3 og 3.4.

Utover dette vil oppgaven avgrenses til primært å fokusere på et tema for hver aktør. Nevnte avgrensninger gjør meg i stand til å benytte denne modellen på et omfattende tema, innenfor de begrensningene i tid og omfang som er satt for denne oppgaven.

2 Metode

Det vil her redegjøres for valg av konflikt, metode og metodekritikk før kildevalg og kildekritikk.

2.1 Bakgrunn for valg av konflikt

Den arabisk-israelske konflikten er svært omstridt, og er også grunnlaget for en særdeles polarisert og følelseladd debatt (Waage, 2013, s 14). Dette er i utgangspunktet en utfordring, men det var også en av grunnene til at jeg ønsket å utvide mine egne kunnskaper om emnet. Etter å ha fått bedre oversikt over konflikten, ble det tydelig at spesielt Seksdagerskrigen og dens følger har vært et viktig vannskille (Butenschøn, 2008, s 37; Oren, 2008, s 11).

Konsekvensene av denne krigen preger situasjonen i dag og har også ført til nye konflikter og kriger. Israels okkupasjon av og deres bosetninger på Vestbredden og i Øst-Jerusalem, krigen i Libanon, Yom Kippur-krigen og intifadaen er eksempler på dette (Oren, 2008, s 11).

Videre er Midtøsten-konflikten preget av et mangfold av aktører med ulike interesser, identiteter og tradisjoner. Det er få områder hvor spenningene mellom øst og vest, og også stormaktenes påvirkninger på en konflikt, har vært så store. Dette har vært, og er en konflikt på lokalt, regionalt og globalt nivå (Butenschøn, 2008, s 17). Det er denne kompleksiteten som gjør Midtøsten-konflikten interessant å studere i lys av *sammenvevde spill*.

2.2 Metodevalg og metodekritikk

Riktig valg av metode vil være kritisk for å kunne finne svar på oppgavens problemstilling. Det legger også forutsetninger for å kunne komme frem til et troverdig resultat.

2.2.1 Teoretisk perspektiv

Det teoretiske perspektiv i denne oppgaven vil i hovedsak være en realistisk tilnærming til internasjonal politikk. Det innebærer i kort at staten er i fokus, individet blir sett på som grunnleggende egoistisk, og beslutningstakere antas å handle rasjonelt gjennom å søke det best mulige utfallet. Realistisk tilnærming velger jeg fremfor eksempelvis en liberalistisk tilnærming, som ser på individet som idealistisk og staten som samarbeidsvillig med flere interesser (Mingst & Arreguín-Toft, 2011, s 70-79). Det nevnes dog at spillteori nettopp søker å utvide tanken om rasjonelle aktører utover en ren realistisk tilnærming (Malvina, 2014). Derfor vil det være noen avvik fra det tradisjonelle realistiske perspektivet. Eksempelvis vil Nasser som individ få mye oppmerksomhet i tillegg til staten Egypt (se avsnitt 2.2.4).

2.2.2 Kvalitativ metode

For å ha best mulige forutsetninger for å svare på denne oppgaven, er jeg avhengig av å etablere en dypere forståelse for den relevante teorien og Midtøsten-konflikten. Kvalitativ metode passer når en søker å undersøke fenomener mer grundig (Johannessen, et al. 2010, s 32). Det vil det derfor være naturlig for meg å benytte meg av en denne metoden. Herunder vil oppgaven gjennomføres som et dokumentstudium.

For å kunne svare på problemstillingen innenfor rammene for utarbeidelsen av denne oppgaven er jeg i stor grad avhengig av sekundærkilder. Dette er en svakhet ved metoden til denne oppgaven. Jeg vil selv velge ut de kildene jeg mener er relevante og troverdige for å svare på oppgaven. Utvalget og analysen av data er subjektivt, og skaper et objektivitetsproblem som både jeg og leseren må være bevisst på (Heradstveit, 1971, s 11). Dette forsterkes av at jeg i løpet av den perioden til rådighet bare kan sette meg inn i et begrenset antall kilder som omtaler denne konflikten. Dette har blant annet resultert i nevnte avgrensninger med tanke på antall aktører og belyste temaer (se avsnitt 1.3). Fremstillingen av konflikten og analysen som er utarbeidet og presenteres i denne oppgaven er basert på min subjektive tilnærming, som ett av flere alternative syn.

Videre bemerkes det at jeg ikke har muligheten til å sette meg inn i tankene til de som var i situasjonen, eller forfatterne som redegjør for den. Konsekvensene det medfører for denne oppgaven vil bli presentert under avsnitt 3.1.

2.2.3 Rasjonalitet og sammenvevde spill

Jeg vil først redegjøre for den forståelsen av rasjonalitet som legges til grunn for denne oppgaven. Deretter vil jeg redegjøre for modellen som jeg velger å kalle *sammenvevde spill*, en kvalitativ fremgangsmåte basert på Tsebelis' spillteoretiske modell *nested games* (Siddique, 2013, s 12).

En metodisk utfordring er at det ikke har blitt skrevet noen tekster som omhandler denne bruken av *nested games*. Denne informasjonen må derfor hentes fra forskjellige rapporter og oppgaver der modellen utnyttes på denne måten.

En av de som har arbeidet mye med en slik *nested games*-tilnærming er Anders Kjølberg. Eksempelvis som en av to forfattere av FFI-rapporten *småstater i internasjonale operasjoner* (Kjølberg & Nyhamar, 2011), og som veileder på to masteroppgaver ved Universitetet i Oslo [UIO]. Av denne grunn vil det i hovedsak benyttes tekster han har arbeidet med for å få utarbeidet et tilstrekkelig teoretisk grunnlag for denne modellen.

En annen utfordring er at *sammenvevde spill* ikke gir noen konkrete føringer for hvilke aktører eller arenaer en skal fokusere på. For å få bedre grunnlag for dette valget har jeg valgt å se på hva Parker (1993) i stor grad fokuserer på i sin bok. Han søker å forstå hvorfor Egypt trakk samtykket til UNEF og ser spesielt på aktørene USA, Sovjetunionen, Syria, Israel, egyptisk opinion og visepresident Amer. Dette samsvarer i stor grad med de øvrige kildenes tilnærming og er grunnlaget for denne oppgavens fokusområde (se avsnitt 3.3 og 3.4).

I utgangspunktet oversetter blant andre Kjølberg og Nyhamar (2011) *nested games* til *sammenvevde spill*. Det fremstår som den kvalitative tilnærmingen har utviklet seg betydelig fra Tsebelis' *nested games*. For ordens skyld vil denne oppgaven derfor referere til denne tilnærmingen og den påfølgende modellen som *sammenvevde spill*. Denne vil så bli sett opp mot situasjonen som Nasser sto overfor mot utbruddet av Seksdagerskrigen i 1967.

2.2.4 Enhetlige aktører

En av utfordringene som kan oppstå når en benytter seg av spillteori for studier av internasjonal politikk, er hvorvidt man skal betrakte stater som enhetlige aktører. I praksis vil dette innebære at staten behandles som en enhetlig og rasjonell aktør (Hovi, 2008, s 22). Dette

vil kunne være problematisk. Blant annet kan det være sterk uenighet internt, om hva som er i statens interesse (Putnam, 1988, s 432).

Et alternativ til å se på stater som enhetlige aktører, kan baseres på *prinsippet om metodologisk individualisme* (Hovi, 2008, s 22). Dette prinsippet sier at sosiale fenomener må forklares med individet i fokus. Det kan ses på som en ideell tilnærming, men gjør det svært krevende å studere et større antall stater.

Med bakgrunn i dette benyttes et av argumentene for forenkling som Hovi (2008, s 24) presenterer i boken *Spillteori: en innføring*: «(...) at modellen av staten som en enhetlig aktør riktig nok representerer en kraftig forenkling av virkeligheten, men at det likevel er fruktbart å benytte den». Slik etterleves et allment metodologisk prinsipp som tilsier at det er fornuftig å begynne med det enkleste tilfellet (Hovi, 2008, s 24-25). Min hensikt med å bruke *sammenvevde spill* er nettopp å skape klarhet og oversikt over en komplisert situasjon.

President Nasser var i 1967 å regne som en autoritær leder i en autoritær stat (Moore, 1974, s 195). Han hadde stor makt og kunne tilsynelatende fatte beslutninger på egenhånd (Parker, 1993, s 63; Cleveland & Bunton, 2012, kap. 15 avsnitt 51). Av denne grunn er det naturlig å fokusere på Nasser som individ for å kunne svare på hvorvidt det fremstår som rasjonelt at Egypt trakk samtykket til UNEF i 1967. Dette vil derimot – med et unntak – av ovennevnte grunner ikke bli gjort overfor de andre aktørene. Øvrige aktører vil derfor behandles som enhetlige aktører.

2.3 Kildevalg og kildekritikk

Ettersom dette er et dokumentstudium vil riktig utvelgelse av kilder være helt essensielt. Her vil det bli rettet fokus mot oppgavens hovedkilder og et kritisk blikk mot bruken av disse.

2.3.1 Internasjonal politikk

Det første jeg vil ta for meg er de viktigste kildene benyttet for å belyse relevante begreper og teorier innen internasjonal politikk.

Universitetsprofessoren George Tsebelis er en av disse kildene, noe som er naturlig da det er hans modell, *nested games*, som i stor grad benyttes som utgangspunkt i denne oppgaven. For å se på videreutviklingen av denne modellen til *sammenvevde spill* vil oppgaven i hovedsak benytte to tekster der Kjølborg² (2011; 2014) er forfatter eller medforfatter (se avsnitt 2.2.2). Til slutt har Jon Hovi (2008), professor ved institutt for statsvitenskap på UIO, blitt benyttet for å få økt innsikt i spillteori. Dette er kilder som fremstår som troverdige og relevante for denne oppgaven.

2.3.2 Midtøsten-konflikten

Et problem når en skal se på Midtøsten-konflikten er at den er meget omstridt, og det gjør også utvalg av kilder omstridt (Waage, 2013, s 14). Flere kilder som beskriver konflikten vil kunne ha en skjev fremstilling, eller et troverdighetshemmende bias. I tillegg til dette er det en skjevfordeling i tilgjengelige kilder fra de ulike sidene i konflikten. Israelske, amerikanske og britiske arkiver er i større grad tilgjengelige for allmennheten sammenlignet med arabiske lands arkiver (Waage, 2013, s 14). Dette krever at jeg er nøye når jeg velger ut kilder og søker troverdige forfattere som er utgitt på anerkjente forlag.

Hovedkildene for å få oversikt over Midtøsten-konflikten, og en dypere innsikt i enkelte hendelser vil være Hilde Henriksen Waage (2013) og Nils A. Butenschøn (2008). Deres bøker oppfattes å være troverdige kilder da forfatterne er anerkjente professorer med lang erfaring innen emnet, ansatt ved UIO og utgitt på anerkjente forlag. I tillegg vil jeg benytte en bok skrevet av den israelske historikeren Michael B. Oren (2008). Hans nasjonalitet kan få varsellysene til å blinke, likevel fremstår boken som balansert, med et meget godt kildegrunnlag fra alle sidene av konflikten så langt det er mulig. Den siste hovedkilden vil være en bok av den tidligere amerikanske diplomaten Richard B. Parker (1993). Parker

² Magister i statsvitenskap ved UIO og pensjonert forsker fra Forsvarets forskningsinstitutt, nå tilknyttet Krigsskolen. Utgitt på universitetsforlaget.

fremstår som troverdig, presenterer kildene sine, vurderer disse og er forsiktig med å konkludere.

Dette fremstår i sin helhet som troverdige forfattere og det er ikke noen betydelige uoverensstemmelser der de hovedkildene omtaler samme situasjon.

Selv om de nevnte forfatterne fremstår som troverdige, kan det likevel rettes kritikk mot oppgaven har et noe snevert og homogent kildegrunnlag. De overnevnte forfatterne kan alle regnes for å ha en vestlig tilnærming til konflikten.

For å øke kildegrunnlaget vil oppgaven derfor benytte andre dokumenter utover de nevnte hovedkildene. En bok om Seksdagerskrigen av den israelske historikeren Tom Segev (2007), og en om Nasser av den palestinsk-egyptiske journalisten Said K. Aburish (2004), som begge stiller seg delvis kritisk til det tradisjonelle narrativet. De har noen egne vinklinger på historien og har derfor blitt benyttet med et kritisk blikk. Til slutt har en bok som omhandler Midtøsten-konflikten av universitetsprofessorene William L. Cleveland og Martin Bunton (2012) vært til stor hjelp.

3 Teori

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for den relevante teorien som legges til grunn for å kunne svare på oppgavens problemstilling.

3.1 Rasjonalitet

Sammenvevde spill er en modell innenfor spillteorien, en teori som omhandler strategisk interaksjon mellom rasjonelle aktører (Hovi, 2012, s 32). Denne oppgaven vil, i lys av denne modellen se på hvorvidt det fremstår som Nasser handlet rasjonelt da han trakk samtykket til UNEF i 1967. Det første som vil belyses er derfor den forståelsen av rasjonalitet som ligger til grunn for denne oppgaven.

Kort kan rasjonalitet forklares som en forutsetning om at den enkelte aktør har en fornuftig grunn til å handle slik den gjør (Hovi, 2012, s 33). Om vi ikke legger rasjonelle aktører til grunn, aksepterer vi at beslutninger ofte vil være basert på tilfeldigheter og spontane følelser. Selv om mangel på rasjonalitet noen ganger er tilfellet, vil det være lite sannsynlig at noen kan handle på denne måten over tid (Hovi, 2011, s 83-84).

Spillteorien antar derfor at en aktør har en god grunn til å handle som den gjør for å få en fruktbar analyse (Hovi, 2008, s 20-21). I denne oppgaven benyttes en av definisjonene Hovi (2012, s 33), redegjør for i boken *Strategi: Mellom vitenskap, intuisjon og etikk*.

Denne definisjonen tilsier at aktøren må handle *konsistent*. Det innebærer at aktøren på den ene siden må ha klare preferanser og en motsigelsesfri virkelighetsoppfatning. På den andre siden må den strategien eller handlingen som velges være basert på dette.

En rasjonell aktør velger enkelt sagt den handlingen som gir best utfall basert på dens preferanser og virkelighetsoppfatning. Med bakgrunn i dette kan en aktør handle irrasjonelt av to årsaker: Den velger en handlemåte som ikke gir det best mulige utfallet gitt dens preferanser, eller den handler ut i fra en virkelighetsoppfatning som er basert på ønsketenkning.

Sammenvevde spill kan brukes til å se på konsekvensene av en handling på forskjellige arenaer. (Tsebelis, 1990; Kjølborg, 2014). Dette gjør det mulig å identifisere hvilke

handlemåter som trolig samsvarer mest med en aktørs preferanser. Med andre ord hvilken handlemåte som fremstår som rasjonell. De forventede fordelene ved den valgte handlemåte må i lys av ovennevnte da jevnt over være større enn ulempene på tvers av de relevante arenaene.

Denne oppgaven vil se på Nasser opp mot definerte arenaer. På denne måten kan jeg identifisere hvilke preferanser og konsekvenser han trolig hadde, og forventet, innenfor og på tvers av arenaene. Det vil gjøre det mulig for meg å identifisere hvorvidt det fremstår som om det er samsvar mellom hans preferanser, og beslutningen om å trekke samtykket til UNEF. Med andre ord hvorvidt det fremstår som han handlet rasjonelt.

Basert på det ovennevnte vil jeg i avsnitt 4.1 til 4.3 benytte meg av følgende analytiske spørsmål når denne teorien møter empirien:

Hvilke fordeler og ulemper gir de utvalgte kildene inntrykk av at Nasser opplevde på de ulike arenaene i forbindelse med sin beslutning om å trekke samtykket til UNEFs tilstedeværelse?

Dette vil gi meg en ny innsikt i og oversikt over den situasjonen Nasser trolig sto overfor i 1967. Denne innsikten vil videreutvikles og utvides i avsnitt 4.4 ved å besvare det påfølgende spørsmålet:

Med denne innsikten, hvilke potensielle avveininger og dilemmaer er det rimelig å anta Nasser vurderte i sin beslutning?

Før vi nå går videre bør det påpekes det at om aktøren er rasjonell, opplever aktøren selv at dens beslutning er velbegrunnet (Hovi, 2012, s 33). Vurderingen av hvorvidt noe er rasjonelt er med andre ord subjektiv, og innunder dette basert på verdsetting av både materielle og åndelige verdier. Dette er et viktig moment som det er ønskelig å dvele litt ved. Jeg og de forfatterne jeg refererer til har en egen forforståelse som den enkelte har tilegnet seg innen det samfunnet en lever i, og vil tolke verden på bakgrunn av denne (Rønnfeldt, 2005, s 38). Nasser levde i et samfunn og i en kultur som er svært forskjellig fra det samfunnet jeg lever i. Det er derfor naturlig å anta at hans vurdering av en situasjon, og dermed også hva som er en rasjonell handlemåte vil divergere fra min eller den enkelte forfatters. Jeg kan ikke fjerne

dette problemet, men jeg kan være oppmerksom på det og søke å sette meg inn i situasjonen han sto overfor på en best mulig måte. Min forståelse og dermed min vurdering vil likevel bare være basert på de ulike kildene jeg har valgt. Oppgaven vil derfor avgrenses fra å søke svar på hvorvidt Nasser handlet i samsvar med sin virkelighetsoppfatning. Fokuset vil bli rettet på hvorvidt det fremstår som han handlet i tråd med hva som trolig var hans preferanser.

3.2 Nested games

Det neste jeg vil gjøre er kort å belyse modellen til spillteoretiker Tsebelis (1990).

Han fokuserer på det faktum, at en aktør må ta hensyn til flere forskjellige arenaer der den deltar i et spill når den fatter beslutninger og ser spesielt på dette med rasjonalitet.

Rasjonalitetsprinsippet innebærer, som tidligere nevnt, at en aktør vil handle på den måten som gir best mulig utbytte (se avsnitt 3.1). Likevel ser en til tider at en aktør fatter det som for andre fremstår som irrasjonelle beslutninger.

Det kommer i følge Tsebelis av at den som observerer en aktør og vurderer rasjonaliteten ved de valg den tar, ofte ikke har oversikt over det fulle spektrum av arenaer der aktøren deltar i forskjellige spill. Det som fremstår som irrasjonelt om en fokuserer på én arena, vil kunne fremstå som rasjonelt om observatøren har oversikt over alle relevante arenaer hvor aktøren deltar i et spill. Det Tsebelis kaller *nested games* (Tsebelis, 1990, s 7).

Gjennom å søke og få en oversikt over relevante arenaer vil en observatør ha bedre forutsetninger for å komme med en velinformert, men likefullt subjektiv vurdering av aktørens rasjonalitet.

Tsebelis benytter en kvantitativ tilnærming, men basert på hans teori har det blitt gjennomført flere analyser med en kvalitativ metode (Siddique, 2013, s 12). Denne bruken av *nested games* ligner en retning av spillteorien der en søker å belyse en situasjon og de dilemmaene denne inneholder, fremfor å komme med normative løsninger (Bennett, 1995, s 27). Det er denne tilnærmingen som vil bli benyttet i denne oppgaven (se avsnitt 2.2.3).

3.3 Sammenvevde spill

Kjølberg og Nyhamar (2011) benytter seg av modellen *nested games* for å se på en aktørs ulike interesser og det spillet den deltar i, innenfor flere arenaer. De ser på spesielt på hvilke interesser en småstat står overfor på den innenriks-, institusjons- og den internasjonale arenaen og binder dette sammen i én modell. Det er en lignende tilnærming denne oppgaven vil benytte.

De forskjellige arenaene har forskjellige regler og logikk, noe som skaper utfordringer for statsledere som regelmessig må forholde seg til disse (Kjølberg & Nyhamar, 2012, s 13). Et eksempel på dette er om en velger å se på den internasjonale arenaen i et realistisk perspektiv. Da aksepterer man at denne arenaen har en anarkisk struktur der statene er hovedaktører uten at det finnes noen overordnet myndighet (Malnes, 2011). Dette er vesentlig forskjellig fra den situasjonen beslutningstakeren må forholde seg til på den innenriksarenaen. Der kan en regne med at det er en lovgivende, dømmende og utøvende makt som folket i stor grad aksepterer (Malnes, 2011, s 16).

Videre vil den samme handlingen kunne gi varierende fordeler og ulemper for en aktør på de ulike arenaene. Det som eksempelvis lønner seg på innenriksarenaen, gjør ikke nødvendigvis det på den internasjonale arenaen (Tsebelis, 1990; Putnam, 1988). Dette kan forstås som dilemmaer den enkelte aktør står overfor og må ta stilling til. Gjennom å se på *nested games* på de ulike arenaene, søker en å belyse hvilke ulike preferanser en aktør står overfor som påvirker den beslutningen som fattes. Disse ulike forutsetningene innenfor hver arena – ulike fordeler, ulemper, regler og logikk – må tas høyde for når jeg senere skal vurdere hvorvidt Nasser handlet rasjonelt i 1967.

Osman Siddique (2013) baserer seg i stor grad på Kjølberg og Nyhamar i sin masteroppgave, men definerer selv egnede arenaer uten at det går på bekostning av modellen. Han velger å kalle arenaene for innenriks- («domestic»), regional («regional») og internasjonal («international») arena. Grunntanken er den samme: Vi ser på en internasjonal aktør og en spesifikk sak. Deretter dens interesser på relevante arenaer og hvorvidt disse kan bidra til å belyse hvorfor aktøren handler som den gjør. På denne måten vil man kunne overføre den strukturerende fordelene denne modellen har, og oppnå bedre oversikt over en situasjon.

Denne oppgaven vil benytte en lignende fordeling. Basert på den den valgte situasjonen oppgaven tar for seg vil jeg se på den nasjonale, regionale og globale arenaen. Den siste benevnes global for å skille denne fra den regionale arenaen, da begge er på det internasjonale nivået.

3.4 Nassers sammenvevde spill i 1967

Den nasjonale, regionale og globale arenaen fremstår alle som relevante for Nassers beslutning om å trekke samtykket til UNEF på tvers av mine hovedkilder (se avsnitt 2.2.3). Videre gir valget oppgaven styrke, da dette viker lite fra tidligere tilnærminger til *sammenvevde spill*. Her vil jeg redegjøre for de ulike aktørene og hva drøftingen vil fokusere på innenfor hver arena.

På den nasjonale arenaen er jeg spesielt interessert i å se på hvilket innenrikspolitisk press Nasser var utsatt for, knyttet til UNEFs tilstedeværelse i Egypt. En hver regjering har behov for støtte, politisk og i opinionen for å opprettholde et militært engasjement (Kjølberg & Nyhamar, 2011, s 14). Det kan likevel argumenteres for at dette ikke er like viktig for et autoritært regime (Nordahl-Rajpoot, 2010, s 20). President Nasser fremsto som en autoritær leder i et autoritært regime (Moore, 1974, s 195; Oren, 2008, s 71). Dette vil derfor være kritikk mot hvordan *sammenvevde spill* benyttes i denne oppgaven. Likevel vil også autoritære ledere være avhengig av en viss legitimitet, og må derfor vie noe oppmerksomhet til opinionen (Mingst & Arreguín-Toft, 2011, s 175). Fra dette perspektivet er den nasjonale arenaen relevant, samtidig som presidentens store makt i et slikt regime er et argument for å fokusere på Nasser personlig. Oppgaven vil derfor se på opinionen overfor Nasser. I tillegg til dette vil den også se på det *politiske nivået* da rivaliseringen med Egypts visepresident hadde en stor innvirkning på Nassers beslutning (Parker, 1993, s 83-84).

En region kan forstås som et undersystem bestående av sikkerhets-relasjoner mellom stater som er geografisk nær hverandre (Buzan, 2008, kap. 5, avsnitt 7). Et problem er likevel at Midtøsten som region ikke har en klar definisjon eller avgrensning (Butenschøn, 2008, s 24). Derfor og av metodiske årsaker fokuserer oppgaven i stedet på to sentrale aktører på den regionale arenaen (se avsnitt 2.2.3): Syria og Israel. Syria som en vanskelig partner i kampen mot Israel og Israel som den åpenbare antagonisten til Egypt. Et annet argument for å se på Israel er at oppdraget til UNEF ble utført langs grensen mellom Egypt og Israel (Waage, 2013, s 207). Fokuset her vil være å søke svar på hvilke konsekvenser for Egypt, Nasser forventet av israelske og syriske tiltak om samtykket til UNEF ble trukket.

Den globale arenaen er viktig for en stat, det er her den står overfor interesser som handel med andre nasjoner, allianser og trusler. Spesielt datidens stormakter var meget interessert i Midtøsten (Butenschøn, 2008, s 311; Waage, 2013). Innenfor den globale arenaen vil

oppgaven derfor se på stormaktene USA og Sovjetunionen som begge hadde store interesser i Midtøsten under den kalde krigen (Oren, 2008, s 61; Butenschøn, 2008, s 332). Fokuset vil være rettet mot å finne ut hvilke reaksjoner Nasser forventet fra Sovjetunionen og USA på en potensiell krig med Israel, og hvilke konsekvenser han trodde det ville ha for Egypt.

4 Drøfting

Jeg vil nå, fra perspektivet til *sammenvevde spill*, drøfte hvilke preferanser Nasser sto overfor på de tre nevnte arenaene (se avsnitt 3.4), da han vurderte å trekke samtykket til UNEF i 1967.

Innenfor hver arena vil det bli gjennomført en analyse som skal bidra til å svare på det første analytiske spørsmålet (se avsnitt 3.1):

Hvilke fordeler og ulemper gir de utvalgte kildene inntrykk av at Nasser opplevde på de ulike arenaene i forbindelse med sin beslutning om å trekke samtykket til UNEFs tilstedeværelse?

Med bakgrunn i dette skal jeg i avsnitt 4.4 besvare det andre analytiske spørsmålet.

4.1 Nasjonal arena

Her ønsker jeg å se på spillet som president Nasser var en del av overfor opinionen og det politiske nivået på den nasjonale arenaen (se avsnitt 3.4). Dette vil hjelpe meg å svare på hvilket innenrikspolitisk press han var utsatt for knyttet til spørsmålet om UNEFs tilstedeværelse i Egypt.

4.1.1 Opinion

Etter at Nasser tok makten i Egypt på femtitallet fikk han gradvis rollen som leder for den radikale panarabismen: En retning innenfor den arabiske nasjonalismen hvis mål var å samle det arabiske folket under en felles politisk enhet (Butenschøn, 2008, s 267). Det er de forventningene dette skaper til Nasser i den egyptiske opinionen, og hvordan dette kan ha påvirket han, som vil være fokuset her.

I tiden som fulgte, ble denne rollen forsterket, blant annet gjennom nasjonaliseringen av Suezkanalen, opprettelsen av den Forente Arabiske Republikk [FAR] og spesielt Suezkrigen. For Egypt endte denne krigen med en sterk moralsk og politisk seier, og i ettertid ble Nasser sett på som en stor helt i den arabiske opinionen (Butenschøn, 2008, s 268; Waage, 2013, s 208). Disse store triumfene skapte svært høye forventninger til Nasser i den arabiske og egyptiske opinionen. Han var den som endelig skulle klare å samle araberne, kjempe mot Israel og fremheve Egypt som regional stormakt (Oren, 2008, s 27; Cleveland & Bunton, 2012, kap. 15 avsnitt 34).

Disse forventningene kan ha blitt ytterligere forsterket av at den egyptiske staten spredte propaganda til sin egen befolkning. I den statlige propagandaen ble blant annet landets militære styrker positivt fremhevet og Israels styrker tilsvarende negativt omtalt (Parker, 1993, s 76-78; Laurens 2007). Dette kan ha ledet opinionen til å tro at Egypt var militært sterkere enn det som var tilfellet og dermed ha skapt et økt press på presidenten for at han skal ta opp kampen med Israel.

Problemet var at denne fremgangen etterfølges av en rekke vanskeligheter: Syria trakk seg ut av FAR, Egypts militære styrker var i dårlig forfatning og de opplevde store vanskeligheter som intervensjonsstyrke i Jemen. Prestisjeprosjektet Aswandammen spredte sykdommer, økonomien var svekket og store deler av befolkningen var fattige. Befolkningen var også misfornøyd med situasjonen overfor Israel (Oren, 2008, s 36-37; Cleveland & Bunton, 2012,

kap. 15 avsnitt 38). Alt dette skapte trolig store vanskeligheter for Nasser som sannsynligvis forsterkes da Israel gjennomførte en omfattende aksjon mot Syria i april 1967 (Segev, 2007, s 228).

Egypt hadde på dette tidspunktet en forsvarsavtale med Syria, men valgte likevel ikke å tilby støtte mot israelsk aggresjon. Resultatet ble at Nasser opplevde stor kritikk fra flere arabiske stater som påsto at han gjemte seg bak UNEF (Parker, 1993, s 40-41). I tillegg til dette hadde Jordan, kort tid før, via radiosendere, avslørt for store deler av den egyptiske befolkningen at Nasser tillot israelsk skipsfart gjennom Tiranstredet. Egypt var på den tiden et samfunn med lite pressefrihet. Denne konsekvensen av Suezkrigen var noe han hadde klart å skjule for store deler av den egyptiske befolkningen, men han ble nå ydmyket (Oren, 2008, s 56). Dette forsterket trolig den store misnøyen som allerede rådet i Egypt. Nasser hadde dermed ikke råd til mer motgang og en viktig preferanse for han blir trolig å vinne tilbake initiativet igjen (Parker, 1993, s 60; Cleveland & Bunton, 2012, kap. 16 avsnitt 47-48; Segev, 2008, s 228-230).

Nasser sto dermed trolig overfor en opinion som var svært skuffet over den manglende fremgangen til både Egypt og den panarabiske samlingen. Det neste blir å se på hvilke konsekvenser det er rimelig å anta at Nasser kalkulerte med overfor opinionen da han vurderte å trekke samtykket til UNEF.

For å se hvor fordelaktig tilbaketrekingen av samtykket ville vært kan det være fruktbart å se på den umiddelbare reaksjonen dette faktisk skapte i opinionen. Dette kan gjøres på bakgrunn av en antagelse om at presidenten hadde relativt god oversikt over situasjonen, og vurderte hvilken reaksjon denne handlingen ville vekke i befolkningen. Vi ser så at den egyptiske og arabiske opinionen viste en ekstremt stor entusiasme, og arrangerte blant annet spontane demonstrasjoner til støtte for Nasser (Oren, 2008, s 99; Cleveland & Bunton, 2012, kap. 16 avsnitt 47-48). Denne støtten fremstår som en stor fordel, som videre forsterkes av at han i tillegg opplevde å få betydelig støtte fra de øvrige arabiske landene.

Utover dette fremstår det som at det var få ulemper knyttet til beslutningen om å trekke samtykket til UNEF, om en ser isolert på opinionen. Skulle Egypt derimot tape en eventuell konfrontasjon med Israel på den regionale arenaen, ville Nasser på den nasjonale arenaen trolig risikere å miste enda mer makt og kanskje også presidentvervet.

4.1.2 Politisk nivå

President Nasser ledet i 1967 et autoritært regime i Egypt, som beveget seg i en stadig mer totalitær retning (Oren, 2007, s 37). En kunne derfor forvente at hans makt nærmest var ubegrenset i denne staten, men slik var det likevel ikke. Nasser hadde nemlig en meget sterk utfordrer i den egyptiske administrasjonen.

Dette var Abdel Hakim Amer, en medsamsvoren under kuppet i 1952. Han var svært ambisiøs og opparbeidet seg en betydelig makt i Egypt. I 1967 var han blant annet første visepresident, samt øverste sjef for de væpnede styrkene (Cleveland & Bunton, 2012, kap. 15, avsnitt 16; Parker 1993, s 83). Med bakgrunn i den sentrale plassen til Amer samt den begrensede plassen til rådighet i denne oppgaven, vil jeg derfor fokusere på spillet mellom Nasser og Amer på den nasjonale arenaen.

Visepresident Amer brukte sin makt blant annet til å innrette de militære styrkene på en slik måte at han kunne konsolidere kontrollen sin ytterligere (Aburish, 2007, kap 7. avsnitt 85). Konsekvensen av dette var at han mot utbruddet av Seksdagerskrigen, alene hadde *de facto* kontroll over de væpnede styrkene (Parker, 1993, s 83-85). Nasser hadde dermed en utfordrer i det øverste styret som både var i stand, og villig til å ta strategiske valg på den nasjonale og den internasjonale arenaen. Presidenten delte med andre ord makten med Amer og ingen av disse to hadde total kontroll (Parker, 1993, s 84).

Spørsmålet blir så hvilke ambisjoner og interesser Amer hadde? Spesielt ett mål var viktig for han, og det var å gjenopprette sin egen ære etter fadese under Suezkrigen. Dette ønsket Amer å oppnå gjennom å få fjernet UNEF og gjenoppta kampen med Israel (Oren, 2008, s 57). Videre er det viktig å merke seg at Amer hadde stor tro på de militære styrkenes evne til å konfrontere Israel (Parker, 1993, s 64; Oren, 2008, s 75).

Nasser var på sin side i tvil om styrkenes beredskap, men ble hindret av Amer da han søkte å få innsikt i de militære styrkenes stand (Parker, 1993, s 89). Det var med andre ord Amers vurdering av Egypts militære slagkraft som presidenten i stor grad måtte basere seg på da han tok viktige beslutninger.

Nasser var misfornøyd med denne utviklingen og søkte flere ganger å redusere makten til Amer. Likevel valgte han stadig å unngå åpne konfrontasjoner mellom de to. En viktig grunn

til dette var at han var usikker på hvilken side offiserene ville støtte (Parker, 1993, s 84). Offiserene som allerede var urolige, misfornøyde og klare for et nytt oppgjør med et tilsynelatende svekket Israel (Oren, 2008, s 75).

Nettopp dette samspillet mellom Amer og Nasser fremstår som viktig for beslutningen som ble tatt da Sovjetunionen kom med påstanden om at israelske tropper var mobilisert mot den syriske grensen. Mye tyder på at det var Amer som selv tok beslutningen om å besette Sinai og senere også ber UNEF om trekke seg ut, for så å informere Nasser om dette i ettertid (Parker, 1993, s 62; Oren, 2008, s 76).

Situasjonen fremstår dermed slik at Amer allerede hadde tatt beslutningen om å besette Sinai. Som vi har sett var dette trolig nettopp en beslutning som ville bli tatt godt i mot i både den egyptiske opinionen og i offiserskorpset. Det arabiske folket ønsket krig (Aburish, 2004, kap 9. avsnitt 6). Presidenten sto da trolig overfor et betydelig innenrikspolitisk press.

Det fremstår derfor som Nasser hadde tre alternative handlemåter. Han kan velge å motsette seg Amer, han kan la Amer selv ta initiativet, og han kan stå frem som leder og ansvarlig for denne beslutningen. Begge de to første handlemåtene ville trolig ført til samme ulemper; mindre anseelse i opinionen, mer makt til Amer og økt risiko for opprør. Den tredje handlemåten ville på sin side sannsynligvis gjøre at han selv kunne profitere på den entusiasmen beslutningen om å trekke samtykket ville skape og bidra til at han kunne konsolidere makten sin i større grad. Med andre ord det alternativet som trolig best oppfylte hans preferanser.

4.2 Regional arena

Her ønsker jeg å se på spillet som Egypt og president Nasser var en del av overfor Syria og Israel på den regionale arenaen. Dette skal hjelpe meg til å svare på hvilke konsekvenser for Egypt Nasser forventet av israelske tiltak om UNEF trakk seg ut og eventuelle mottiltak fra Syria.

4.2.1 Syria

Syria var en svak stat som via en lang rekke kupp gikk gjennom flere forskjellige regimer på 1950- og 1960-tallet, som alle hadde liten legitimitet i befolkningen (Butenschøn, 2008, s 276-284). Dette resulterte i en uforutsigbar politikk, og flere av Syrias handlinger mot utbruddet av Seksdagerskrigen har blitt beskrevet som irrasjonelle (Parker, 1993, s 25)

I denne kaotiske situasjonen forsøkte regimet å rette folkets fokus utad gjennom å skape og fokusere på landets fiender. Denne tendensen økte spesielt etter at den radikale fløyen i Baath-partiet fikk makten tidlig i 1966 (Waage, 2013, s 339). Vestlige makter, Israel og også flere arabere ble fokuset for denne aggressiviteten.

En konsekvens av dette var at Damaskus støttet og oppfordret palestinske motstandsgrupper til å gjennomføre operasjoner mot Israel. Dette skadet Israel, i tillegg til at det brakte skam over Nasser som hadde palestinernes frigjøring og kamp som en viktig del av den støtten han opplevde (Oren, 2008, s43). Fordelen for det syriske regimet var at dette undergravde flere støttespillere av Nasser i Syria, som tidligere hadde søkt å forstyrre deres maktgrunnlag (Butenschøn, 2008, s 342). Dette var, i tillegg til den økte kritikken mot Nasser som er nevnt i 4.1.1, trolig en viktig faktor da han vurderte hvorvidt han skulle trekke samtykket til UNEF.

Egypt fikk til tross for dette en stadig tettere forbindelse med Syria mot utbruddet av Seksdagerskrigen. I 1964 var Syria og Egypt blant flere arabiske land som ble enige om en felles arabisk kommando for kampen mot Israel (Butenschøn, 2008, s 343). I 1966 forsterkes dette videre bilateralt da det nye syriske regimet inngår en forsvarspakt med Egypt i frykt for Israel (Waage, 2013, s 340). Dette understrekes igjen overfor Syria i 1967, av en ny lovnad om støtte fra egypterne (Oren, 2008, s 65). Egypt søkte på denne måten å roe den eskalerende situasjonen og begrense syrernes manøvrerbarhet overfor Israel. Resultatet var at skjebnene til Egypt og Syria ble knyttet stadig tettere sammen.

Overfor Syria, på den regionale arenaen, prefererte Nasser trolig å underbygge den rollen han hadde som leder for den panarabiske bevegelsen og Palestinasaken (se avsnitt 4.1.1). En rolle som syrerne nå undergravde. Videre fryktet Nasser hvilken dominoeffekt det ville ha hvis regimet i Syria ble styrtet (Oren, 2008, s 75). Egypt kunne ende med å bli isolert overfor Israel som en konsekvens av dette (Parker, 1993, s 60).

4.2.2 Israel

Jeg vil her begrense meg til å ta for meg Egypt og Nassers interesser overfor Israel, Israels forventede reaksjon, og det militære styrkeforholdet mellom de to landene.

Palestinasaken og herunder kampen mot Israel var et felles arabisk prosjekt som samlet araberne om et felles mål. Araberne foraktet Israel og landets eksistens fremsto som den største hindringen for Nassers arabiske samlingsprosjekt (Oren, 2008, s 23). Landet representerte kort sagt en stat som Nasser ønsket å utslette (Parker, 1993, s 54). Likevel fremsto han som en pragmatisk leder og forsto trolig at israelerne var militært sterke. Om deres utslettelse ikke var mulig var det uansett et ønske om å redusere Israels omfang. Spesielt interessant for Nasser var muligheten til å annektere området sør i Israel for å kunne binde de arabiske landene sammen (Butenschøn, 2008, s 345-346).

Israel hadde på sin side i utgangspunktet interesse av en rolig grense mot sør, og anerkjennelse fra de ulike arabiske landene (Oren, 2008). Utover dette var spesielt tilgangen til fri ferdsel gjennom Tiranstredet og i Akababukten viktig for Israel (Segev, 2007, s 238). De presiserte flere ganger offentlig at en eventuell blokade av stredet ville bli tolket som *casus belli* (Butenschøn, 2008, s 366; Parker, 1993, s 3). Utover dette ville trolig en egyptisk mobilisering på Sinai føre til at Israel måtte mobilisere reservene sine. Dette ville over tid koste Israel mye, og kunne tvinge dem til å handle (Cleveland & Bunton, 2012, kap. 16 avsnitt 49).

Nasser selv var klar over israelernes ståsted (Aburish, 2007, kap 9. avsnitt 22). Han forsto videre at en eventuell tilbaketrekning av UNEF trolig ville føre til at han måtte stenge Tiranstredet, egyptiske styrker kunne ikke stå og se på at israelske skip passerte dem. Samtidig ville krigstilstanden mellom Egypt og Israel bli gjenopprettet om UNEF mistet det egyptiske samtykket (Oren, 2008, s 57). Nasser ville ikke lenger ha noen unnskyldning for ikke å handle. Risikoen for en konflikt med Israel ville med andre ord være stor ved å trekke samtykket til UNEF.

Det neste oppgaven vil belyse er det militære styrkeforholdet mellom Israel og Egypt. Dette vil gi bedre innsikt i hvilke fordeler og ulemper for Egypt Nasser kunne forvente ved en eventuell konflikt.

Israel hadde helt fra statens opprettelse og fremover vist at de var militært overlegne sine arabiske naboer. Denne militære overlegenheten ble eksemplifisert ved flere tilfeller, blant annet ved Suezkrigen og de mange gjengjeldelsesaksjonene til Israel (Waage, 2013; Butenschøn, 2008). Selv om det fortsatt er usikkert hvorvidt Nasser var klar over omfanget av de militære styrkenes mangler, fremstår det likevel som han hadde en viss forståelse for at Egypt var Israel militært underlegne (Oren, 2008, s 75; Parker, 1993, s 89).

Her bør det bemerkes at det i ettertid er meget enkelt å se at Israel ville vinne en eventuell konfrontasjon med Egypt. Det er likevel ikke sikkert at dette var like tydelig for Nasser i starten av 1967. Det fremstår som både han og Amer – som selv har stor tro på hæren – tror de har muligheten til å vinne en begrenset militær og/eller en politisk seier ved en krig mot Israel (Oren, 2008, s 56; Waage, 2013, s 351). Basert på en slik vurdering kan det med andre ord ha fremstått som mer rasjonelt å risikere en konfrontasjon med Israel (se avsnitt 4.4).

Det er dette spillet Nasser trolig var en del av overfor Syria og Israel på den regionale arenaen da han mottok rapporten fra Sovjetunionen. Rapporten sa at Israel om kort tid ville gjennomføre et større angrep mot Syria for å styrte regimet (Parker, 1993, s 5). Israel gjennomførte flere gjengjeldelsesaksjoner og hadde tidvis en aggressiv retorikk. Av denne grunn trodde Nasser trolig på påstanden om at Israel snart ville angripe Syria da han i 1967 fikk informasjon fra sovjeterne om dette (Parker, 1993, s 60; Butenschøn, 2008, s 365; Segev, 2007, s 509).

Nasser kunne da unnlate å svare på denne trusselen, men dette ville trolig ført til flere ulemper. En av disse ulempene var at et større israelsk angrep på Syria ville være vanskeligere å bortforklare som en mindre lokal hendelse. Det var slik Egypt tidligere hadde unnskyldt manglende støtte ved israelsk aggresjon (Parker, 1993, s 42). Et angrep i større skala mot Syria ville trolig tvinge Egypt til å handle, men ved å mobilisere i etterkant av at israelsk aggresjon hadde startet, ville dette skje på Israels premisser. En annen ulempe var at mangelen på reaksjon trolig ville koste mye for Egypt og Nassers prestisje på den regionale arenaen, og bety en økt risiko for at det syriske regimet ville falle (Oren, 2008, s 75; Parker, 1993, s 60). Fordelen var at det ikke ville øke risikoen for en konflikt med Israel.

Om Nasser derimot valgte å mobilisere på Sinai og trekke samtykket til UNEF ville risikoen for en konfrontasjon med Israel, og et potensielt påfølgende tap øke betraktelig (Parker, 1993,

s 61). Fordelen var derimot at Nasser trolig kunne konsolidere sin rolle som palestinernes og arabernes frontmann. Samtidig som han sannsynligvis ville redusere risikoen for at Syrias regime vil bli styrtet.

4.3 Global arena

Nassers vurdering av USA og Sovjetunionen sin rolle i Midtøsten og, spesielt hva de ville gjøre ved en ny arabisk-israelsk krig, var viktig for hans beslutning om å trekke samtykket til UNEF i 1967 (Parker, 1993, s 30, 99). Til slutt vil jeg derfor se på spillet som Egypt var en del på den globale arenaen overfor aktørene USA og Sovjetunionen. Det vil hjelpe meg til å svare på hvilke reaksjoner, Nasser forventet fra Sovjetunionen og USA på en eventuell krig mellom Israel og Egypt og hvilke konsekvenser han trodde dette ville ha for Egypt.

4.3.1 Sovjetunionen

For Sovjetunionen representerte Midtøsten blant annet en mulighet til å trygge sin sårbare sørlige grense, isolere Tyrkia, samt å forstyrre oljeleveranser til Vesten (Oren, 2008, s 44, 61). De hadde alt å tjene på å støtte de nye arabiske regjeringene i de tidligere vestlige koloniene.

Egypt nøt spesielt godt av denne støtten som kom til syne på flere forskjellige måter. Blant annet gjennom diplomatisk og økonomisk støtte, betydelig våpeneksport og også utlån av militære rådgivere (Waage, 2013; Oren, 2008, s 43-44).

Spørsmålet er så hvilken støtte Egypt forventet fra Sovjetunionen? Svaret på dette er at det i Egypt hersket en tro på at man ville få sovjetisk støtte ved en eventuell eskalering av situasjonen (Parker, 1993, s 30). Det er uklart hvilken natur de forventet at denne støtten skulle ha, men likevel var dette en viktig faktor i den vurderingen Egypt tok da de mobiliserte på Sinai. At det nettopp var Sovjetunionen som leverte rapporten om israelske troppeansamlinger kan ha forsterket egypternes tro på at de kunne forvente sovjetisk støtte om de valgte å mobilisere. Kanskje trodde de også at Sovjetunionen forventet at Egypt ville støtte Syria (Parker, 1993).

4.3.2 USA

Nasser fryktet en eventuell støtte fra USA til Israel (Parker, 1993, s 49). Det neste oppgaven vil belyse er derfor hvilken reaksjon Nasser forventet at USA ville ha på en eskalering av konflikten.

Forholdet mellom Egypt og USA varierte i årene som ledet opp mot Seksdagerskrigen. Selv om det var noen oppturer var tendensen likevel at forholdet forvitret gradvis og før krigen var det å regne som dårlig.

Samtidig som USA på den ene siden ble mer misfornøyd med Egypt og Nasser, økte de på den andre siden støtten til Israel. Denne var både i form av offentlig uttalt støtte, økonomisk og delvis også militær (Parker, 1993, kap. 5).

Likevel nølte USA i større grad enn Sovjet med å identifisere seg med én av sidene i den arabisk-israelske konflikten (Oren, 2008, s 42). Støtten til Israel ble derfor balansert, blant annet ved at USA solgte våpen til nabolandet Jordan. De valgte også ved en rekke anledninger på 1950- og 1960-tallet å gå offentlig ut og kritisere Israels handlinger. Et eksempel på dette var da sikkerhetsrådet – USA inkludert – fordømte Israel etter deres angrep mot byen Samu (som da lå Jordan) i 1966 (Waage, 2013, s 338; Segev, 2007, s 152-153).

I tillegg til dette var USA i tidspunktet mot utbruddet av Seksdagerskrigen, opptatt med uro på hjemmebane og krigen i Vietnam (Oren, 2008, s 128). De hadde ikke noe ønske om å engasjere seg militært i Midtøsten eller å risikere en større konfrontasjon med Sovjetunionen. Dette kan ha ledet Nasser til å tro at sannsynligheten for amerikansk innblanding var liten, spesielt om Egypt fikk Israel til å fremstå som den aggressive parten (se avsnitt 4.4).

Det innledende spørsmålet kan derfor svares med at Nasser trolig ikke forventet en aktiv amerikansk støtte til Israel, men sannsynligvis at Egypt ville få en indirekte og kanskje også direkte støtte fra Sovjetunionen. Dette representerte trolig en stor potensiell fordel for Egypt på den globale arenaen.

4.4 Egypts dilemma

Etter nå å ha svart på problemstillingens første analytiske spørsmål har jeg bedre forutsetninger for å svare på det andre analytiske spørsmålet. Hvilke potensielle avveininger og dilemmaer det er rimelig å anta at Nasser vurderte, da han besluttet hvorvidt han skulle trekke samtykket til UNEF (se avsnitt 3.1)? Dette vil gjøre det mulig å vurdere hvilket alternativ som fremsto som mest rasjonelt for han å velge i 1967.

Metoden for å svare på dette vil være å redegjøre for tre forskjellige handlemåter som sentral litteratur påpeker at Nasser kunne velge mellom. Disse vil så blitt sett opp mot de forskjellige fordelene og ulempene som har blitt belyst innenfor og på tvers av de tre arenaene (se avsnitt 4.1-4.3).

Parker (1993, s 60-61) mener at Nasser blant annet kunne velge mellom *ingen handling*, *avskrekking* og *å øke innsatsen* da Sovjetunionen advarte han om israelske forflytninger. Det er disse tre handlemåtene oppgaven vil fokusere på.

Det første oppgaven vil se på er alternativet *ingen handling*: Hvilke avveininger Nasser sannsynligvis måtte vurdere om han ikke valgte å handle på bakgrunn av den sovjetiske informasjonen.

Parker (1993) selv mener dette alternativet ikke var politisk mulig for Nasser slik situasjonen var i 1967. Dette alternativet vil likevel bli sett på i lys av *sammenvevde spill* da det kan bidra til å belyse hvorfor nettopp dette var tilfellet.

Som vi har sett var trolig den primære fordelene ved *ingen handling* knyttet til den regionale arenaen. Risikoen for en konfrontasjon med Israel ville holde seg relativt lav. Det er likevel ikke sikkert at det fremsto slik i Egypt. Innledningsvis trodde Nasser det var hold i påstanden fra Sovjetunionen om Israels intensjoner og troppeforflytninger. Med bakgrunn i dette kan det ha fremstått som at risikoen for krig mot Israel uansett var stor, og ved ikke å handle ville Israel lettere kunne ta initiativet ved en eventuell krig (se avsnitt 4.2.2).

Utover dette var det trolig et stort press på Nasser på den nasjonale arenaen (se avsnitt 4.1). Opinionen var misfornøyd og ville ha handling. I tillegg til dette ble Nasser utfordret av Amer, som presset på for en ny konfrontasjon med Israel. På den regionale arenaen, har vi sett

at *ingen handling* tilsynelatende ville sette det syriske regimet i fare, og skade Nassers status som leder for Palestinasaken (se avsnitt 4.2.1). På den globale arenaen var det trolig en oppfatning i Egypt om at Sovjetunionen forventet at de kom syrerne til unnsetning (se avsnitt 4.3.1).

Med bakgrunn i dette ser vi at det trolig var vanskelig for Nasser ikke å handle på bakgrunn av den sovjetiske rapporten. På tvers av alle arenaene i det sammenvevde spillet var det flere ulemper, samtidig som den ene fordelen, mindre risiko for krig med Israel, trolig fremsto som en for liten kompensasjon.

Den neste handlemåten oppgaven vil belyse er alternativet *avskrekking*. I en tilnærmet lik situasjon i 1960 valgte Nasser å besette Sinai med et større antall styrker. Dette var for å gi en melding til Israel om at de ville risikere et angrep fra Egypt i sør om de var aggressive mot Syria. Det som er viktig å merke seg er at de den gang ikke trakk samtykket til UNEF, men ga dem en marsjberedskap på 24 timer. Parker (1993, s 60) mener dette var et fornuftig alternativ som ville vært politisk populært, samtidig som det innebar en moderat risiko for krig.

Denne handlemåten ville trolig gitt flere fordeler på tvers av alle arenaene. På den nasjonale arenaen ville dette sannsynligvis bidratt til en betydelig reduksjon av det innenrikspolitiske presset fra den egyptiske opinionen. På den regionale arenaen ville Egypt vært bedre forberedt ved en eventuell eskalering av konflikten med Israel. Om en videre antar at Nasser mente de militære styrkene var forberedt, ville dette kanskje også gi Egypt en mulighet til å påføre Israel et begrenset militært og/eller politisk tap (se avsnitt 4.2.2). Risikoen for at det syriske regimet falt ville blitt redusert og Nasser kunne konsolidert sin rolle som leder for Palestinasaken. På den globale arenaen ville de trolig tilfredsstillt Sovjetunionen, samtidig som den begrensede aggressiviteten ville gjøre det vanskelig for USA å støtte Israel direkte (Parker, 1993).

Ulempene ved denne handlemåten var en noe økt fare for konflikt med Israel. I tillegg presset Amer selv på for en mer aggressiv handlemåte, og ville dermed kunne fortsette med å true president Nassers lederskap.

Den siste handlemåten var alternativet som ble valgt av Nasser: *å øke innsatsen*. Alternativet er likt *avskrekking*. Forskjellen er at ved å velge denne handlemåten ville Egypt trekke samtykket til UNEF og be denne styrken straks forlate Sinaihalvøya. Sammenlignet med *avskrekking* ville dette begrense Nassers manøverfrihet betraktelig og øke risikoen for krig med Israel (Parker, 1993, s 60).

Å øke innsatsen ville gi mange av de samme fordelene som ved *avskrekking*, men trolig også en økt effekt fra flere av disse. Utover dette ville en slik handlemåte sannsynligvis også gjøre det mulig for Nasser å redusere kritikken fra de øvrige arabiske landene ytterligere. Støtte forventet han trolig fra Sovjetunionen på den globale arenaen. Samtidig ville risikoen for amerikansk støtte til Israel fortsatt være liten (se avsnitt 4.3). Spesielt om Egypt tok forbehold om å utplassere styrkene i en defensiv formasjon, og dermed tvinge Israel til å bli den aggressive parten ved en eventuell konfrontasjon. Nasser selv mente risikoen for et israelsk forhåndsangrep var bedre enn risikoen for amerikansk deltakelse (Parker, 1993, s 49). I tillegg til dette ville denne handlemåten gjøre det mulig for Nasser personlig å redusere handlerommet og initiativet til Amer. Dette alternativet tilfredsstilte med andre ord sannsynligvis flest preferanser Nasser hadde på tvers av sitt *sammenvevde spill*.

På den andre siden ville den største ulempen være at dette alternativet økte risikoen for krig med Israel betraktelig. I tillegg ville Egypt til tross for forbehold fremstå noe mer aggressive og gjøre det tilsvarende mye enklere for USA å støtte Israel. Dette øker da igjen risikoen for et politisk og militært tap for Egypt, og et personlig tap for Nasser. Spesielt om Egypt også valgte å stenge Tiranstredet for israelske skip (se avsnitt 4.2.2), noe presidenten selv mente de ville bli tvunget til om UNEF trakk ut (Oren, 2008, s 107; Parker 1993, s 72).

Dette var i følge Parker (1993) tre av de alternative handlemåtene Nasser sto overfor i mai 1967. Det som er interessant å merke seg er at risikoen for krig med Israel, trolig fremsto som stor for Nasser uavhengig av hva han valgte å foreta seg. Han trodde sannsynligvis på rapporten om israelske troppeansamlinger mot grensen til Syria (se avsnitt 4.2.2). Et større israelsk angrep fremstår også som den mest betydningsfulle ulempen Egypt risikerte. Med andre ord sto Nasser trolig overfor et betydelig dilemma da han måtte velge handlemåte. Han måtte akseptere betydelig risiko uavhengig av hvilket alternativ han valgte.

I lys av dette fremstår det som alternativene *avskrekking* og *å øke innsatsen* var mer rasjonelle å velge. Risikoen for krig mot Israel øker noe, men trolig relativt lite i Nassers øyne. Dette er et viktig skille fra hvordan det er lett å vurdere denne beslutningen i ettertid. Da fremstår det som tydelig at Israel ikke ønsket en krig på det tidspunktet og at den sovjetiske rapporten var feil.

Rasjonaliteten ved disse to alternativene fremstår videre som større om vi også aksepterer at Nasser hadde begrenset kunnskap om det egyptiske militærets stand, og trodde – om enn bare delvis – på Amers mange forsikringer (Parker, 1993, s 76).

Det er dette siste forbeholdet som jeg nå vil ta med meg for å se på rasjonaliteten ved den handlemåten Nasser velger: *å øke innsatsen*. Mye tyder som nevnt på at det var Amer som initierte denne handlemåten og at Nasser selv ikke valgte å motsette seg dette. Han valgte istedenfor å fremstå som frontmann for avgjørelsen (Parker, 1993, s 62-63).

I avsnitt 3.1 så vi at det må være samsvar mellom aktørens preferanser og hvilken handling som velges. Enkelt sagt at aktøren, ut fra sitt perspektiv, velger den handlemåten som gir størst forventede fordeler sammenlignet med de forventede ulempene.

I lys av den ovennevnte drøftingen fremstår derfor å trekke samtykket til UNEF sin tilstedeværelse på Sinaihalvøya i 1967 som en rasjonell handling for Nasser. Alle alternativene var trolig lite attraktive, men han ville på denne måten sannsynligvis oppleve relativt større fordeler for både Egypt og han selv. Samtidig ville flere potensielle ulemper bli redusert eller fjernet.

5 Konklusjon

Denne oppgaven har tatt for seg hvorvidt Nasser, i lys av *sammenvevde spill*, handlet rasjonelt da han besluttet å mobilisere på Sinai og trekke samtykket til UNEF i 1967.

Som vi har sett var det kritiske øyeblikket da Egypt i 1967 fikk den sovjetiske etterretningsrapporten. Egypt og deres president kunne da blant annet velge mellom *ikke å handle*, med andre ord å unnlate å reagere på rapporten; *avskrekking* gjennom kun å mobilisere på Sinai, og til slutt *å øke innsatsen* gjennom å trekke samtykket til UNEF. Hvert av disse alternativene ville gi forskjellige fordeler og ulemper på tvers av de tre belyste arenaene (se avsnitt 4.4).

Alternativet *ikke å handle* fremstår som politisk umulig for den egyptiske presidenten fordi han sto overfor et stort press for å handle på tvers av arenaen. Det fremstår derfor ikke som rasjonelt.

De to andre alternativene ville på sin side gi flere fordeler for både Egypt og Nasser. *Å øke innsatsen*, og dermed trekke samtykket til UNEF ville trolig gi de samme fordelene som *avskrekking*, men også en forsterkning av disse. I tillegg ville dette redusere visepresident Amers innflytelse på den nasjonale arenaen, og kritikken fra de andre arabiske landene på den regionale arenaen (se avsnitt 4.4).

Det er med andre ord alternativet *å øke innsatsen* som ville gi flest fordeler for Egypt og Nasser på tvers av de belyste arenaene. Ulempen var at dette ville øke risikoen for en konfrontasjon med Israel betraktelig, men i Nassers øyne fremsto denne trolig allerede som stor. Når det i tillegg er grunn til å anta at Nasser hadde relativt god tillit til de egyptiske styrkene (se avsnitt 4.2.2), fremsto trolig de potensielle konsekvensene ved en konflikt med Israel som mindre graverende.

I lys av *sammenvevde spill* kan det derfor argumenteres for at å trekke samtykke til UNEF var den handlemåten som for Nasser, på tidspunktet for beslutningen, fremsto som minst skadelig på tvers av den nasjonale, regionale og globale arenaen.

Denne beslutningen var med andre ord trolig den som samsvarte mest med de preferansene det fremstår som Nasser hadde. Alt tatt i betraktning fremstår derfor å øke innsatsen, herunder å mobilisere på Sinai og trekke samtykket til UNEF som en rasjonell handling for Nasser.

Det er på denne måten *sammenvevde spill* har bidratt til å belyse hvorvidt det fremstår som Nasser handlet rasjonelt da han trakk det egyptiske samtykket til UNEFs tilstedeværelse i 1967. Det er imidlertid viktig å merke seg at denne slutningen er basert på min forforståelse og subjektive tilnærming (se avsnitt 1.3; 2 og 3.1). Hadde jeg valgt å fokusere på andre arenaer, aktører eller temaer ville oppgaven potensielt kunne kommet frem til et annet resultat. Videre understrekes det at dette er en forenklet fremstilling av situasjonen slik den var for Egypt i 1967. Det er flere nyanser som ikke har blitt belyst gjennom drøftingen grunnet oppgavens begrensninger.

I denne oppgaven er det Egypt i 1967 som har vært i fokus. Modellen *sammenvevde spill* kan likevel, som flere andre har vist, benyttes for å belyse andre aktører og situasjoner. På denne måten har jeg blitt kjent med et verktøy som gjør meg i bedre stand til å forstå hvorfor aktører handler slik de gjør og hvorvidt det fremstår som rasjonelt. Eksempelvis kan jeg søke å analysere hvorfor en aktør har handlet slik den har gjort, eller se på en aktuell situasjon som en internasjonal aktør står overfor. Dette kan bidra til at jeg får bedre forutsetninger for både å forstå tidligere handlemåter og vurdere hva som er sannsynlige fremtidige handlinger. Dette kan benyttes videre i min profesjonsutøvelse. Grunntanken kan videre brukes til å vurdere hva som fremstår som er et rasjonelt valg for meg som militær leder.

Modellens begrensning ligger i at observatøren selv må velge ut de arenaer og aktører den ønsker å se på (se avsnitt 2). Dette påvirker resultatet. De store mengdene informasjon gjør også sitt til at det fremstår som begrenset hvor dypt en er i stand til å analysere.

Konklusjonene og betraktningene som en kommer frem til vil således kunne være overfladiske og en risikerer å gå glipp av viktige nyanser.

Til slutt vil jeg påpeke at det er bemerkelsesverdig hvor stor innflytelse de militære styrkene og deres ledere har på utviklingen av denne situasjonen. Som vi har sett hadde Egypt flere offiserer, ledet av Amer, som ønsket en ny krig med Israel og påvirket politikken tilsvarende. Lignende tendenser var det også i Israel. Der presset de militære lederne på for at landet skulle gjennomføre omfattende gjengjeldelsesaksjoner, i tillegg til at enkelte ønsket en ny krig

og også anneksjon av Vestbredden og Øst-Jerusalem (Oren, 2008; Waage, 2013, s 348). For meg fremstår det som ingen av disse fullt ut forstår konsekvensen av de handlingene de selv ønsker å få gjennomført. Dette blir spesielt tydelig når det gjelder de egyptiske offiserene som går på et enormt tap i møte med Israel, men også for israelerne som, selv om de vant, fikk seieren med en bakside (Butenschøn, 2008, s 374; Segev, 2007, s 15). Kanskje bedre innsikt i modellen *sammenvevde spill* ville gitt disse bedre forutsetninger for å komme med innspill til det politiske nivået, uten at dette skadet staten?

Referanseliste

Aburish, Said K. (2004). *Nasser: The last Arab* [Kindle utg.]. London: Thomas Dunne Books. Hentet fra Amazon.com.

Bennett, Peter G. (1995). Modelling decisions in international relations: Game theory and beyond. *International Studies Quarterly*, vol. 39 (1), 19-52

Butenschøn, Nils A. (2008). *Midtøsten: Imperiefall, statsutvikling, kriger*. Oslo: Universitetsforlaget.

Buzan, Barry. (2008). *People, states and fear: An agenda for international security studies in the post-cold war era (ECPR Classic Series)* (2.ed) [Kindle utg.]. Colchester, UK: European Consortium for Political Research Press. Hentet fra Amazon.com.

Cleveland, William L. & Bunton, Martin. (2012). *A history of the modern Middle East* (5th ed.) [Kindle utg.]. Colorado: Westview Press. Hentet fra Amazon.com.

Heradstveit, Daniel. (1971). *Brennpunkt Midt-Austen: Ein analyse av situasjonen etter juni-krigen 1967*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hovi, John. (2008). *Spillteori: En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hovi, John. (2011). Trusler i internasjonal politikk. I Hovi, John & Malnes, Raino (red.), *Anarki, makt og normer* (2. utg. s 67-86). Oslo: Abstrakt.

Hovi, John. (2012). Strategibegrepet i spillteorien. I Diesen, Sverre (red.), *Strategi: Mellom vitenskap, intuisjon og etikk* (s 32-48). Oslo: Universitetsforlaget.

Johannessen, Asbjørn, Tuft, Per Arne, & Christoffersen, Line. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt.

Kjølborg, Anders. (2014). Småstater i internasjonale operasjoner. I Heier, Tormod, Kjølborg, Anders & Rønnefeldt, Carsten F. (red.), *Norge i internasjonale operasjoner: Militærmakt mellom idealer og realpolitikk* (s 43-53). Oslo: Universitetsforlaget.

Kjølberg, Anders & Nyhamar, Tore. (2011). *Småstater i internasjonale operasjoner*. Kjeller: Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Hentet 15. januar 2015 på

<http://www.ffi.no/no/Rapporter/11-01698.pdf>

Laurens, Henry. (2007). *1967: A war of miscalculation and misjudgment*. Hentet 4. april 2015 på <http://mondediplo.com/2007/06/09warofmiscalculation>

Malvina, Tema. (2014). Basic assumptions in game theory and international relations. *International relations quarterly*. Vol. 5 (2) Hentet 4. april 2015 på http://www.southeast-europe.org/pdf/17/dke_17_a_e_Malvina-Tema_Game-Theory-and-IR.pdf

Mingst, Karen A., & Arreguín-Toft, Ivan. (2011). *Essentials of international relations* (5th ed.). New York: W.W. Norton.

Moore, Henry Clement. (1974). Authoritarian Politics in Unincorporated Society: The Case of Nasser's Egypt. *Comparative Politics*. Vol. 6 (2), 193-218. Hentet 15. januar på

http://www.la.utexas.edu/users/chenry/public_html/my%20unincorporated-421461.pdf

Nordahl-Rajpoot, Hamzah Ahmed. (2010). *Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk: En analyse av regjeringene Bondevik II og Stoltenberg II sin forsvarspolitiske argumentasjon*.

Masteroppgave, Universitetet i Oslo, Oslo. Hentet 15. januar 2015 på

<https://www.duo.uio.no/handle/10852/13041>

Oren, Michael B. (2008). *Seksdagerskrigen: Juni 1967 og hvordan det moderne Midtøsten ble til* (oversatt av: Andersen, Jon). Kjeller: Genesis.

Palm, John Werner. (1978). *Soviet crisis management as demonstrated in the 1967 Middle East crisis and war*. Florida: University of Florida. Hentet 4. april 2015 på

<https://archive.org/stream/sovietcrisismana00palm#page/n0/mode/2up>

Parker, Richard B. (1993). *The politics of miscalculation in the Middle East*.

Bloomington/Indianapolis: Indiana University Press.

Putnam, Robert D. (1988). Diplomacy and domestic politics: The logic of two-level games. *International Organization*. Vol. 42 (3), 427-460 Hentet 15. januar 2015 på

<http://web.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=5&sid=756594d9-38df-4562-a659-62319e6cb536%40sessionmgr112&hid=106&bdata=#db=tsh&AN=5188722>

Rønnfeldt, Carsten. (2005). Virkelighetssyn. I *Konsept for læring og utvikling ved Krigsskolen*. Oslo: Krigsskolen. Hentet 29. januar på <http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCcQFjAB&url=http%3A%2F%2Fhogskolene.forsvaret.no%2FDocuments%2Fkonsept-1.doc&ei=E0rSVIaDGsH5UoeCgvgH&usg=AFQjCNE19aI3b4dIDavzwaZ7-fyG8HZG2w&sig2=7vCXNEhx71iTb4NwQyGdOA&bvm=bv.85076809,d.d24&cad=rja>

Segev, Tom (2007). *1967: Israel, the war, and the year that transformed the Middle East* [Kindle utg.]. New York: Metropolitan Books. Hentet fra Amazon.com.

Siddique, Osman. (2013). *Rational Irrationality: Analysis of Pakistan's seemingly irrational double game in Afghanistan*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo, Oslo. Hentet 15. januar 2015 på <https://www.duo.uio.no/handle/10852/37342>

Tsebelis, George. (1990). *Nested games: Rational choice in comparative politics*. Berkeley: University of California Press.

Waage, Hilde Henriksen. (2013). *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*. Kristiansand: Cappelen Damm akademisk.